

Grębecka, Wanda / Serafińska, Janina

Anna Straszewicz 1920-1967

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 12/4, 809-811

1967

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANNA STRASZEWICZ
1920—1967

W dniu 15 V 1967 zmarła w Warszawie mgr Anna z Szemisów Straszewicz, współorganizator i zastępca kierownika Ośrodka Dokumentacji Ewolucjonizmu PAN. Do tego stanowiska i osiągnięć naukowych doszła drogą wielu wyrzeczeń i uporczywej pracy.

Anna Straszewicz urodziła się dnia 29 IV 1920 w miasteczku Ałatyr w ZSRR. Ojciec jej był lekarzem, a matka nauczycielką. W 1923 r. rodzina jej osiedliła się w Wilnie, gdzie zamieszkiwała do 1945 r. Tam Anna Straszewicz w latach 1938—1941 studiowała na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu im. Stefana Batorego, a po zamknięciu uniwersytetu pracowała w szpitalu. Po przyjeździe do Polski w 1945 r. osiedliła się w Poznaniu, gdzie wstąpiła na Wydział Humanistyczny (Sekcja Filologii Romańskiej) Uniwersytetu Poznańskiego. W 1949 r. przeniosiła się wraz z rodziną do Warszawy, gdzie kontynuowała studia na Uniwersytecie Warszawskim, jednak praca zawodowa i obowiązki rodzinne nie pozwoliły jej w tym czasie uzyskać magisterium.

W Polskiej Akademii Nauk pracowała niemal od chwili jej powstania, m.in. jako kierownik Zespołu Towarzystw Naukowych, Popularyzacji i Wydawnictw.

Ponieważ Anna Straszewicz dała się poznać jako rzutki i zdolny organizator, powierzono jej w 1955 r. kierownictwo sekretariatu redakcji *Wypisów z ewolucjonizmu*, zakrojonej na szerszą skalę serii wydawniczej, a w 1957 r. została mianowana kierownikiem administracyjnym Ośrodka Dokumentacji Ewolucjonizmu PAN, którego kierownikiem naukowym został prof. K. Petruszewicz. Placówka ta w latach 1955—1957 przejęła większość prac wydawniczych z zakresu ewolucjonizmu. Anna Straszewicz widziała szerokie perspektywy tego kierunku i, stając się w pełni sprostać powierzonymu zadaniu, uzupełniła studia, uzy-

skując dyplom magistra filozofii na Uniwersytecie Warszawskim w 1962 r. Dwa lata studiów medycznych, filologia romańska i studia filozoficzne dały mgr Annie Straszewicz wielostronne wykształcenie, łączące pierwiastki humanistyczne i przyrodnicze.

Działalność Anny Straszewicz w Ośrodku Dokumentacji Ewolucjonizmu od początku wykroczyła poza ramy kierowania administracją. Współpracowała w Kolegium Redakcyjnym *Biblioteki klasyków biologii* i pełniła obowiązki sekretarza Komisji Ewolucjonizmu. W 1958 r. Komisja ta podjęła uchwałę o zorganizowaniu Roku Darwinowskiego, polecając organizację przygotowań Annie Straszewicz. Głównym ich nurtem była reedycja pełnego wydania dzieł Darwina oraz zainicjowanie prac badawczych z zakresu historii ewolucjonizmu w Polsce. Podsumowanie pierwszego etapu tych badań — rozstrzygnięcie konkursu na prace z dziejów myśli ewolucyjnej w Polsce — odbyło się na uroczystej Sesji Darwinowskiej w grudniu 1959 r. Anna Straszewicz była współautorem referatu podsumowującego badania oraz inicjatorem zespołowego opracowania i przedstawienia całości badań nad recepcją darwinizmu w Polsce. Dzięki kompleksowemu ujęciu zespół Ośrodka Dokumentacji Ewolucjonizmu uzyskał nagrodę specjalną im. Z. Modzelewskiego.

W 1962 r. mgr Anna Straszewicz została zastępcą kierownika do spraw naukowych Ośrodka Dokumentacji Ewolucjonizmu, który nabiera charakteru pracowni naukowej z zakresu historii biologii, przy dużym wkładzie inicjatywy i pracy koncepcyjnej Anny Straszewicz. Wraz z zespołem Ośrodka była ona współautorem długofalowego planu badań nad historią ewolucjonizmu, do którego włącza się, rozpoczynając badania historycznofilozoficzne nad materializmem przyrodniczym Ernesta Haeckla. W wyniku tych badań skryształizował się temat jej pracy doktorskiej. W 1965 r., z całym zespołem Ośrodka, brała aktywny udział w XI Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki w Warszawie i Krakowie. Nawiązała też współpracę z Pracownią Historii Filozoficznych Zagadnień Nauk Przyrodniczych Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, bardzo owocną dla głównego nurtu badań Ośrodka Dokumentacji Ewolucjonizmu. W ramach tej pracowni Anna Straszewicz przygotowała dwie duże rozprawy poświęcone problematyce prawa w nauce.

Publikacje mgr Anny Straszewicz grupują się wokół kilku zagadnień: prace związane z badaniami nad materializmem przyrodniczym XIX w., przygotowującymi grunt dla syntetycznego opracowania metodologii Haeckla; artykuły popularnonaukowe; tłumaczenia i opracowania redakcyjne. Te ostatnie miały szczególnie szeroki zakres; nie chcąc tracić kontaktu z ogólnymi problemami biologii doświadczalnej, m.in. współpracowała w 1966 r. nad zapewnieniem i przygotowaniem do druku referatów Międzynarodowego Sympozjum Produktivności Ekosystemów Lądowych, które odbyło się w Jabłonce w ramach Międzynarodowego Programu Biologicznego.

Anna Straszewicz była aktywnym członkiem Stowarzyszenia Ateistów i Wolnomysłicieli Polskich oraz Towarzystwa Szkoły Świeckiej. Zajmowała się popularyzacją myśli materialistycznej w biologii, ogłaszając liczne artykuły publicystyczne i rozprawy naukowe w „Kalendarzu Wolnej Myśli” i „Euhemerze”. W 1961 r. wstąpiła do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Zarówno jako kierownik zespołu, jak i w pracy

społecznej, odznaczała się umiejętnością podejścia do ludzi opartą na prawdziwej życzliwości i zrozumieniu.

Odszedł od nas człowiek mądry i dobry, w pełni sił twórczych, mający szerokie plany naukowe na przyszłość.

Wanda Grębecka, Janina Serafińska

WAŻNIEJSZE PRACE MGR ANNY STRASZEWICZ
Z ZAKRESU HISTORII I FILOZOFII NAUKI

1. O poglądach Darwina na religię. „Euhemer”, nr 1—2/1959.
2. Jubileusz dzieła Darwina „O powstawaniu gatunków”. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, nr 2/1960.
3. Stosunek E. Haeckla do religii. „Euhemer. Zeszyty Filozoficzne”, 1961, t. 2.
4. O walce kościoła z darwinizmem (współ z W. Grębecką). Warszawa 1961.
5. Agnostycyzm przyrodników XIX w. „Euhemer”, nr 5/1963.
6. O historii biologii (współ z W. Grębecką). „Problemy”, nr 8/1965.
7. Nowa książka o gatunku (recenzja, współ z W. Grębecką). „Kosmos. Seria A”, nr 3/1966.
8. XI Międzynarodowy Kongres Historii Nauki (współ z W. Grębecką). „Kosmos. Seria A”, nr 3/1966.
9. Recenzja książki J. Babcza *Teoria Moritza Wagnera o powstawaniu gatunków*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, nr 1/1967.
10. Claude Bernard jako uczyony i metodolog. Zebranie dyskusyjne Zakładu Historii i Techniki PAN. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, nr 1/1967.
11. Koegzystencjalne prawa Cuviera. W pracy zbiorowej: *Z dziejów pojęcia prawa w naukach biologicznych*. Warszawa 1967.
12. Ernst Haeckel — prawa przyczynowe a morfologiczne prawidłowości ewolucji. Tamże.